

DOCTRINA
CATECHISMI
ROMANI,

In conclusionem Dominicæ Orationis.

Uts est finis hujus tractationis? Ref. Explicare conclusionem Dominicæ orationis.

Quænam est hæc conclusio? Ref. Hæc particula, *Amen*, quam S. Hieronymus appellat *signaculum*, & *conclusionem Dominicæ orationis*, & *ultima pars illius est*.

Expedit, ut fidelibus detur cognitio illius? Ref. Ait Cat. Sicut necessarium est, ut detur cognitio de præparatione, quæ orationem præcedere debet, ita opus est, conclusionis, & finis orationis causam, orationemque explicare.

Quid circa hoc tractandum? Ref. Primò proponenda causa, & finis hujus conclusionis. Secundo explicanda significatio hujus vocis, *Amen*. Tertio de usu, & utilitate hujus conclusionis.

De causa, & sine hujus conclusionis. Num. 2.

Qvare hæc conclusio posita est? Ref. quia oratio habet principium, medium, & finem, ideo ut esset perfecta in proœmio de principio, in petitionibus de medio, hic de fine dicendum erat.

Expedit valde, ut oratio bene claudatur? Ref. Cat. Non plaris est divinas preces diligenter ordini, quam religiose absolvere, *id est*, tanti valet bonus finis, ac bonum principium.

Num. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Ex num. 1.

Num. 2.

In Conclusionem Orat. Dom. 585

quomodo differunt principium, medium, & finis orationis? Ref. In principio introducitur ad Deum, ut petamus: in oratione petimus, & obtinemus; in fine colligimus, & custodimus obtenta.

Quis est finis, & conclusio orationis Dominicæ? Ref. Dei.

Qua ratione? Ref. Postquam filius rogavit patrem, finis petitionum debet expectari non à filio, sed à Patre, ad quem spectat concedere, vel negare, quod postulatum est.

Hæc particula, *Amen*, est responsio à Deo data? Ref. Ait Catec. ex perpetua Ecclesiæ Dei consuetudine intelligitur, quod hæc ultima particula pro responsione Dei, accepta sit.

Vbi habetur hæc consuetudo? Ref. In Missa, in qua post orationem dominicæ particula, *Amen*, non dicitur à ministro, sicut fit in illis orationibus, sed reservatur Sacerdoti, qui locum Dei tenet, & statim summissa voce dicit, *Amen*, ad significandum, quod est Dei responsio, & ideo ab illo, qui tenet locum Dei proferri debet.

De explicacione particula, Amen. Num. 1.

Qvid docet Catec. de hæc particula *Amen*? Ref. De illius significacione ait Catechismus.

Primò ait. Hæc vox Hebræa adeo frequens fuit in ore Salvatoris, ut Spiritus sanctus voluerit, quod in Ecclesiâ Dei retineretur.

Secundo ait. In illa sanæ significata & inclusa multa quasi femina affectionum & cogitationum, quæ à oratione, dum orat à Deo producta sunt.

Tertio ait. Hæc vox significat, scito tuas auditas esse preces.

Quarto ait hæc vox vim habet Dei respondentis, & illum cum bona gratia dimittere qui precibus, quod velis impetrat.

Quinto ait. Cum Sacerdos in Missa illam proferret, tanquam Dei, & hominum interpres Deum exoratum esse populo responderet.

Sexto ait. In illis precibus vox, *Amen*, consensum tantum, & desiderium significat: In hæc verò responsio est, Deum orantis postulationi consenti.

Ex n. 1. 3

Num. 4.

Ex num. 4.

Num. 4.

Num. 4.

Num. 4.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Rom. 5.

Num. 6.

Quomodo appellatur hæc potestas? Resp. Clavis, de quo in Sacramento Pœnitentiæ, & Ordinis dictum est.

De explicacione undecimi articuli, seu de carnis resurrectione. Cap. XXXV.

Quid est resurrectio? Resp. Est reditus animæ ad corpus. Cur dicitur carnis resurrectio? Resp. Ut ostendatur, quod anima homin's est immortalis, & ideo sola caro & corpus resurgere debet.

Quinam resurgent? Resp. Omnes omnino. Ante iudicium enim omnes morituri sunt.

Resurrectio erit in proprio corpore, ita ut idem numero sit? Resp. Erit, quia homo debet reddere rationem de eo quod fecit, non in alio corpore, sed suo.

Omnia corpora resurgent incorruptibilia? Resp. Omnia, etiam damnatorum.

Habebunt omnia, quæ ad integritatem corporis humani pertinent? Resp. Ita est. Ideo corpora, quæ fuerunt clauda, vel gibbosa, vel crassiora, vel graciliora, vel pueri, vel senes, sine his defectibus resurgent.

Corpora Martyrum resurgent mutilata sicut per martyriam facta sunt? Resp. Non, sed tantum remanebunt vulnèrum fulgentissimæ cicatrices.

Quæ erunt dotes corporum Beatorum? Resp. Prima, Impassibilitas, secunda Claritas, tertia Agilitas, quarta Subtilitas.

Quare ista resurrectio fiet? Resp. Primo ne anima perpetuo separaretur à corpore, cui naturaliter unita esse debet: secundo, ut corpora, quæ fuerunt consortia meritorum, & demeritorum, participent etiam de præmiis, & pœnis: tertio, ad perfectionem hominis, vel felicitatem, vel miseriam.

De explicacione duodecimi articuli, seu de beatitudine.

Cap. XXXV.

Quid est beatitudo? Resp. Est omnium bonorum plena, & stabilis possessio.

Quotuplex beatitudo? Resp. Duplex, una est essentialis, alia accidentalis.

Quid est beatitudo essentialis? Resp. Est clara visio, & plena fruitio divinæ essentia.

Quæ differentia est inter visionem, & fruitionem Dei?

Respond. Visio pertinet ad intellectum, fruitio ad votatem.

Divina essentia potest ab intellectu creato videri? Resp. Naturali virtute non potest, sed si Deus infundat se in substantiam beati, & ejus intellectui conferat lumen gloriæ, tunc tali virtute supernaturali poterit videre divinam essentiam.

Deus communicat se beatis? Resp. Communicat, quasi simili ratione qua ignis ferro ignito se communicat, ferrum enim ignitum manet ferrum, & tamen de natura ignis communicat: Ita & beatis se Deus communicabit.

Ex hac conjunctione quid fit? Resp. Fit, quod intellectus Beati videt divinam essentiam, & voluntas fruitur felicissimè eadem essentia.

Quid est beatitudo accidentalis? Resp. Sunt quædam bona creata, quæ beatitudinem essentialem consequuntur, veluti carentia omnium malorum, Dotes corporis gloriosissimi summa latititia: ac gloria, societas beatorum, & alia.

Quomodo hæc beatitudo ad hominem obtinetur? Resp. Per opera meritoria vitæ æternæ. Hæc enim beatitudo vita æterna est appellata.

COMPENDIUM DOCTRINÆ CATECH. IN DECALOGVM.

CAPVT I.

Quid significat hæc vox *Decalogum*? Resp. Decem verba. *Decas* enim græcè significat *decem*, & *logos*, idem est, quod *sermo*, seu *verbum*.

Cur ita vocatur? Resp. Quia decem brevissima præcepta quasi decem verba continet.

quis modus tractandi? Resp. Accommodatus Clero, præcipue Parochis.

quis finis illius? Resp. Tradere veram explicationem Sancti Evangelij, ut illam omnes tum doceant, tum adiscant.

Quod efficiens Catechismi? Resp. Ex Decreto sacri Concilij Trident. & iussu Pij V. omni Pontificis editis, et *De Evangelio, & de verbo Dei, & de causis illorum.*

Cap. 11.

Hoc nomen *Evangelium* quid significat? Ref. Bonum nunciium.

Quomodo definitur? Resp. Sic. *Est Doctrina à Christo Domino, ore proprio promulgata.*

Vbi continetur Evangelium? Resp. In Verbo Dei.

Quid est Verbum Dei? Ref. Est illud quod Deus locutus est, sive in Prophetis, sive in Apostolis, sive in proprio Filio.

Quotuplex est Verbum Dei? Resp. Duplex, scriptum, & non scriptum: Et scriptum appellatur Sacra Scriptura: Non scriptum appellatur Divina Traditio.

Quid est Verbum Dei scriptum? Ref. Est illud, quod cum scriptura tum in Veteri, *id est*, ante Christum, tum in Novo Testamento, *id est*, post Christum, Deus locutus est.

quid est Verbum Dei non scriptum? Ref. Est illud, quod Deus sine scriptura locutus est: Christus enim & multi Apostoli ore tenuerunt, & sine scriptura à Deo inspirati locuti sunt.

quare hoc verbum dicitur *Traditio*? Resp. quia non per scripturam, sed quasi ore ad os succedunt in Ecclesia traditum est.

quod est efficiens Evangelij? Respon. Deus per Iesum Christum.

quæ materia illius? Ref. Summa eorum, quæ homines debent facere, vel omittere, ut salventur.

quæ forma? Ref. Illa promulgatio, quæ à Christo Domino facta est.

quis finis? Resp. Gloria Dei & Christi, nec non æterna hominum salus.

Summa S. Evangelij in quot partes divisa est? Resp. In quatuor: Prima continetur in Symbolo: Secunda, in Sa-

cramentis: Tertia, in Decalogo: Quarta, in oratione Dominicali.

Est necessarium obedire S. Evangelio? Ref. Omnino ad salutem necessarium est.

De Fide ejusque causis.

Cap. 11.

Quid est considerandum de fide? Resp. Primò quid, & quotuplex sit, deinde de illius necessitate, certitudine, gradibus, actibus & objecto.

Quotuplex fides? Ref. Duplex, alia humana qua creditur homini: Alia divina, qua creditur Deo.

Quid est fides? Ref. Catechismus illam sic definit: *Fides est virtus per quam assentimus, quia à Deo sunt revelata.*

Fides est necessaria ad salutem? Ref. Omnino: quia sine *Fide impossibile est placere Deo.*

Fides divina habet certitudinem cognitionis? Ref. Ita est, quia Deus est ipsamet veritas, & ideo quia non potest mentiri, eam maxima certitudine illi credendum est.

Fides habet ne plures gradus? Ref. Habet, quia potest esse major in uno, quam in alio: item potest in eodem augeri, illi tamen gradus non differunt essentialiter, sed tantum secundum magis, & minus.

Qui sunt actus fidei? Ref. Alij sunt interni, alijs externi: Qui sunt interni? Resp. Primus credere Deum: *id est* esse Deum esse, Secundus credere Deo, *id est* iis, quæ à Deo dicta sunt. Tertius credere in Deum, *id est* per fidem, & charitatem tendere in Deum, tanquam in ultimum finem.

Qui sunt externi? Ref. Primus est oris, & dicitur Fidei Confessio: Alius est operis & dicitur Fidei Professio, quæ tripliciter fit: Primò suscipiendo Baptismum: Secundo perseverando Martyrium: Tertio faciendo opera illa, quæ à Christo in Evangelio præcepta sunt.

Quod est objectum Fidei? Ref. Veritates, quæ in Evangelio revelata sunt.

Quæ sunt istæ veritates? Ref. Sunt duæ principales. Una est de ultimo fine hominis: alia est de medijs, quibus ad ultimum finem pervenitur: De hoc enim potissimum in Evangelio tractatio est.

Quid prædest homini Fides? Ref. Docet illum quid debeat facere, ut salvetur.

De Symbolo Apostolorum, & illius causis, Cap. IV.

Quid debet considerari de Symbolo? *R.* Nomen, diffinitio, causa diviso.

Quid significat hoc nomen Symbolum? *R.* Dicitur Symbolum quasi signum, quo fideles ab infidelibus dignoscuntur. Item Symbolum significat quasi portionem à multis sigillatim in unam collatam: veluti si tres portionem suam farinae afferrent, ut communis panis efficeretur: & quia singuli Apostoli suam sententiam attulerunt ut summa Evangelicæ Doctrinæ explicaretur. Symbolum Apostolorum appellatum est. Symbolum quomodo definitur? *R.* Catech. affert plures definitiones.

Prima est hæc: Symbolum est vera formula fidei Christianæ confitentæ.

Secunda, Symbolum est summa, vel compendium Doctrinæ à Deo revelatæ.

Tertia, Symbolum est summa illus doctrinæ, quam homines Christiani scire tenentur.

Quarta, Symbolum est signum, quo veri fideles à falsis dignoscuntur.

Quinta, Symbolum est Christianæ fidei, & spei legitima professio.

Quod est efficiens Symboli? *R.* Apostoli Spiritu sancto afflati.

Quæ materia illius? *R.* Doctrina à Deo revelata.

Quæ forma? *R.* Modus, quo talis doctrina tradita est, nempe cum brevitate, & distinctè.

Quis finis Symboli? *R.* Plures sunt fines, nempe, Primò, ut omnes fideles in eadem doctrina convenirent, & sic ab hæreticis, & infidelibus distinguerentur: Secundò, ut fideles facilis doctrinam tam breviter collectam addiscerent. Tertio, ut fideles, cum recitant Symbolum, fidei, & spei Christianæ professionem facerent.

Quanam diviso sit in Symbolo, & in doctrina illius? *R.* Primò dividitur in partes: Secundò in particulas.

Quanam est diviso partium principalium? *R.* Hæc diviso tripliciter fit.

Prima, à Theologis sic: Tota doctrina Symboli est de ultimo fine hominis, qui est Sanctissima Trinitas, & de medio ad dictum finem quod est Sanctissima Incarnatio;

Ideo de his duobus in Symbolo tractatio est.

Secunda, ex Cat. sic: Symbolum in tres partes principales divisum est & prima est de persona Patris, & eius operatione, quæ est Creatio. Secunda est de persona Filij, & ejus operatione, quæ est incarnatio, & Redemptio.

Tertia est de persona Spiritus sancti, & ejus operatione, quæ est sanctificatio: Prima pars continetur in primo articulo; Secunda in sequentibus articulis: Tertia in quinque ultimis.

Tertia Divisio est ex S. August. sic: Symbolum in duas partes divisum est: in quarum prima agitur de Deo & continetur in octo primis articulis: In secunda, tractatur de Ecclesia & in quatuor ultimis articulis contenta est.

Quomodo partes principales dividuntur in particulas? Respond. Sicut manus est pars, quæ in digitos, & articulos tanquam in minores particulas divisa est, ita partes Symboli articulos, seu particulas distinguuntur: quia de Deo octo articuli, & de Ecclesia quatuor sunt constituti. Ita de persona Patris unus: de persona Filij, sex: de persona Spiritus sancti quinque positi sunt, ut dictum est.

De Deo & vita illius. Cap. V.

Quid est Deus? *R.* Est summum bonum, à quo omnia bona dependent.

Quot modis consideratur Deus? *R.* Duobus, primò ad intra, *id est*, in seipso: secundò ad extra, *id est*, in ordine ad ea, quæ extra se operatur.

In Deo est vita? *R.* Non solum in illo est vita, sed est verus fons.

Quid est vita? *R.* Est principium operandi in seipso. Veluti formica operatur in seipso, ideo vivit, Sol operatur extra seipsum non in seipso, ideo non vivit.

Quæ sunt operationes Dei? *R.* Dux, una est intellectus, qua Deus cognoscit seipsum, & omnia quæ faciunt, vel facere potest: Alia est voluntatis, qua diligit seipsum, & vult facere omnia, quæ facit.

Quomodo Deus est fons vitæ? *R.* Proprium fontis ut primò repleat seipsum aqua. deinde eandem communicet aliis: Sic Deus primò habet vitam in seipso, deinde illam communicat aliis.

De unitate, & Trinitate Dei. Cap. VI.

Quodnam est principale mysterium fidei Christianæ?
Resp. mysterium Sanctissimæ Trinitatis.

quid significat hoc mysterium? Resp. significat in Deo esse unitatem, & Trinitatem.

Quare in Deo est unitas? Resp. Quia in Deo est una tantum essentia, seu natura, seu divinitas, hæc enim tria nomina idem significant.

Quare in Deo est Trinitas? Resp. Quia in Deo sunt divinx personæ, PATER, FILIVS, & SPIRITVS SANCIVS.

PATER, est DEVS? Resp. Est.

FILIVS, est DEVS? Resp. Est.

SPIRITVS SANCIVS, est DEVS? Resp. Est.

Sunt tres DEI, an unus DEVS? Resp. Vnus Deus, quia omnes personæ eandem essentiam, seu naturam habent.

Potest declarari exemplo? Resp. Potest. Anima hominis est una, tamen habet tres potentias, intellectum, memoriam, & voluntatem: ita sæpissime videmus, quod in arbore eadem reperitur uovus tantum truncus, & in illo tres rami reperiuntur, & tamen dicitur una tantum arbor, non tres arbores, licet tres rami sint: ita divina essentia est una, & personæ sunt tres, & ideo dicitur unus.

Quare prima persona dicitur Pater? Resp. Quia generat ab æterno FILIVM.

Quare secunda persona dicitur FILIVS? Resp. Quia generatur à PATRE.

Quam operationem PATER æternus generat FILIVM?
Resp. Operationem INTELLECTVS, ideo in Scripturis Filius appellatur Verbum, quia aliqua simili ratione producit VERBVM.

SPIRITVS SANCIVS quare sic appellatur? Resp. quia à PATRE, & à FILIO per modum amoris, & per operationem voluntatis procedit.

Personæ divinx inter se distinctæ sunt? R. Sunt.

Quomodo distinguuntur? R. Proprietatibus.

Quæ sunt illæ proprietates? Resp. Proprietas patris est, quod sit ingenuus, id est quod neque à Filio, neque à Spiritu sancto: nec ab ullo alio procedat: Proprietas Filij est, quod sit genitus, id est quod tantum à

Patre genitus sit: proprietas Spiritus sancti est, quod tum à PATRE, cum à FILIO procedat. Ex eo enim quod Pater & Filius diligunt se, ab ipsis Spiritus sanctus per modum amoris productus est.

Illæ tres personæ inter se sunt omnino æquales, & coeternæ? Resp. Omnino.

De mysterio Sanctissimæ Incarnationis. Cap. VII.

Quid explicat Mysterium Sanctissimæ Incarnationis.
Resp. Explicat quod una ex personis divinis assumpsit carnem, & naturam humanam.

Quam personam divinam incarnatam est? Resp. Non persona Patris, neque Spiritus sancti, sed Filij, quæ est secunda Sanctissimæ Trinitatis.

Quomodo appellatur hæc persona Filij quatenus incarnata est? Resp. Christus.

Quot personæ sunt in Christo? Resp. Vna tantum, nempe secunda Sanctissimæ Trinitatis.

Si quis diceret in Christo duas esse personas, unam divinam, aliam humanam, erraretne? Resp. Estet hæreticus.

Quot naturæ in Christo sunt? Resp. Duæ, una divina, alia humana, quæ in eadem persona Filij unitæ sunt.

Christus est Deus, & homo? Resp. Est, quia habet naturam divinam & humanam.

Christus est unus? Resp. Est, quia sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita, Deus, & homo unus est Christus.

De explicatione primi articuli. Cap. VIII.

Quamnam explicatur in primo articulo? Resp. Quatuor sequentia.

Primo actus fidei, qui fieri debet fidelibus cum recitant Symbolum, explicatur illo verbo, *Credo in*: qui declarat fideles debere facere illum tertium actum fidei, qui dicitur *Credo in Deum*.

Secundo, Unitas divinx essentiae explicatur illo verbo *Deum*, quia cum non dicat Deos, sed Deum, declarat quod unus tantum Deus sit.

Tertio Persona Patris, quæ est prima sanctissimæ Trinitatis explicatur illis verbis *Patrem omnipotentem*: Docet enim Patrem esse Deum, & omnia posse.

Quarto ultimæ particulæ, nempe, *Creatorum Cæli*, & *terre*: explicant operationem, quæ Deo Patri tribuitur, nempe creationem.

Quot modis deus dicitur pater? Resp. Tribus primo, per creationem, & gubernationem, & sic deus est Pater omnium, quia omnia creavit, atque gubernat: secundo, per adoptionem, & sic est pater Christianorum, quibus dedit potestatem filios Dei fieri, & dicuntur filii Dei adoptivi, tertio per generationem, & sic est Pater tantum unigeniti filii sui.

Quomodo accipitur in hoc articulo, *Pater*? Resp. Tum primo, tum secundo modo, sed proprie tertio.

Cum deus sit omnipotens, potestne dici de illo, quod possit peccare, vel mentiri, vel aliquid ignorare? Resp. Non, quia talia posse non est potentia, sed infirmitas.

Potentia convenitne soli Patri? Resp. Non, sed Filio etiam, & Spiritui sancto, quia eadem potentia & sapientia, & bonitas in omnibus est.

Cur ergo in hoc articulo attribuitur Patri? R. Attribuitur, non quia illi soli conveniat, sed quia præcipua quadam ratione illi convenit, ex eo quod Filius, & Spiritus sanctus ab illo procedant: & sic etiam Filio tribuitur sapientia, quæ convenit intellectui, quia Filius à Patre per operationem intellectus procedit: similiter Spiritui sancto tribuitur bonitas, quæ pertinet ad voluntatem, quia à Patre, & à Filio per modum amoris procedit.

Creatio convenitne soli Patri? Resp. Non, quia omnia, opera Dei ad extra, seu ad creaturas totæ Trinitati communia sunt.

Cur ergo Patri modo tribuitur est? Resp. Quia ad creationem potentia maxime necessaria est, ideo sicut potentia tribuitur Patri, ita & creatio.

De creatione. Cap. I. X.

Quid est creare? Respond. Est ex nihilo aliquid facere.

Solus deus potestne creare? Resp. Solus, quia solus est omnipotens, ideo solus mundum creavit.

Quid induxit Deum ad creationem mundi? Resp. Deus nulla vi aut necessitate coactus, sed sua sponte, & voluntate omnia creavit.

Deus creavitne mundum ob suam utilitatem? Resp. Non, quia in creatione deus dat esse rebus, non autem recipit ab illis: & deus nostrorum bonorum non eget.

Quid impulit Deum ad creationem? Resp. Sola illius bonitas, quia de natura bonitatis est, ut aliis seipsam velit communicare.

Ad quem finem deus creavit mundum? Resp. Primo, ad gloriam suam, nempe, ut suam declararet immensam bonitatem illam aliis communicando: secundo, ad rerum ipsarum, quibus divina bonitas communicatur, utilitatem. Quid creavit? Resp. Cælum & terram, & omnia, quæ in illis continentur.

Post creationem deus aliquid operatur circa mundum? Resp. Illum conservat, gubernat, regit omnesque partes illius ad proprios fines, & operationes dirigit.

De explicatione secundi articuli. Cap. X.

De quam re tractatur in secundo articulo? Resp. De persona Domini nostri Iesu Christi. Item de nomine ipsius, & de dominio, quod habet in nos.

Quid explicat de nomine illius? Resp. nocet, quod nomen illius proprium est Iesus: quod significat idem quod Saluator; dicitur verò Christus, quia hæc vox significat unctum ad denotandum, quod Dominus noster fuit sacerdos, Rex, & Propheta, quia isti ungebantur. Fuit autem Sacerdos, quia seipsam obtulit Patri in ara crucis: Fuit Rex, quia mundum regit. Fuit Propheta, quia docuit Evangelium, & prædixit ea, quæ futura sunt.

Quæ verba explicant personam Christi? Resp. Illa tria *Filium eius unicum*. Dicit enim *Filium* ad denotandum, quod est secunda persona, quæ dicitur Filius in sanctissima Trinitate: dicitur *eius*, scilicet Patris, ad declarandum quod Filius æterni Patris est: dicitur, *unicum*, ad explicandum, quod est Filius non adoptivus, ut sumus nos homines, sed naturalis: deus enim Pater plures habet filios adoptivos, unicum habet naturalem?

Quæ differentia est inter filium naturalem & adoptivum? Resp. Ille filius dicitur naturalis alienigenus, quando ab illo genitus est: Sed si quis ab alio genitus, & adopteretur, seu accipitur in filium ab eo, qui non genuit illum, tunc filius adoptivus illius erit.

Quid docet de dominio Christi in nos? Resp. Explicat, quod sit Dominus noster, quia habet dominium in cælo & in terra, sed potissimum in Christianos, qui voluntariè eius imperio subiant, & obedunt.

De explicatione tertii articuli. Cap. XI.

DE quam tractat tertius articulus? Ref. De Incarnatione, & Nativitate Christi.

Quid docet de Incarnatione? R. Explicat: quod unigenitus Filius Dei factus est homo, & adimplet carnem nostram, & fuit conceptus opera Spiritus sancti.

Quid explicat de Nativitate? R. Ait, quod de Maria Virgine natus est, ita ut ante partum, in partu, & post partum Maria Mater illius fuerit Virgo.

Quotuplex est Christi Nativitas? R. Duplex, una æterna qua à Patre ab æterno genitus est, alia temporalis, qua in terris de Virgine natus fuit, & sic Christus in Cœlis habet Patrem sine matre; In terris habet matrem sine patre.

De explicatione quarti articuli. Cap. XII.

Quid explicat quartus articulus? R. Opus redemptionis, quod in Incarnatione sit inchoatum, in passione autem consummatum.

Quare illud verbum appositum est *Pontio Pilato*? Respon. Quia res adeo insignis, qualis est Passio Christi, cum circumstantia iudicis, & temporis exprimensa erat.

Quæ verba exprimunt passionem? R. Passus, crucifixus, mortuus, & sepultus.

Quid exprimit illud verbum, *Passus*? R. Omnes Christi passiones, & irrisiones.

Quid *Crucifixus*? R. Genus supplicij significat.

Quid *Mortuus*? R. Mortem sequutam esse ostendit.

Quid *Sepultus*? R. Confirmat mortem per sepulturam.

Quare Christus voluit crucifigi? R. Primo, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret: & sicut in ligno peccatum commissum est, ita & pœna peccati in ligno constitueretur. Secundo, quia hoc genus mortis erat maximè ignominia, ideo ad destructionem peccati valde accommodatum.

Quid est mors? R. Est separatio animæ à corpore.

Quare Christus dicitur mortuus? R. Quia ejus anima à corpore separata est.

Divinitas fuitne separata ab anima? R. Non.

Fuitne separata à Corpore Christi? R. Non.

Christus ut Deus an ut homo mortuus est? R. Ut homo, non ut Deus.

Non

Nonne dicitur quod Deus est crucifixus, mortuus, & sepultus? Res. Dicitur, sed non est intelligendum, quod divinitas, seu natura divina mortua sit, quia hoc est impossibile: illud enim quod dicitur mori, est natura humana, sed quia hæc humana natura habet in Christo personam divinam, quæ est Filij, ideo quod convenit naturæ humanæ, veluti mori attribuitur Christo, qui est Deus, cujus illa natura est, & ideo Deus, id est Christus dicitur mortuus.

Quare Christus mortuus est? Res. Ut vinceret mortem & nobis vitam daret.

De Passione Christi. Cap. XIII.

Quid considerandum de Passione Christi? Res. Tria. Primo ipsa passio, secundò meritum, & valor ipsius, tertio applicatio ejusdem.

Quænam fuit materia passionis Christi? Res. Totum corpus, sed & anima quoque.

Quare anima? Res. Quia Christus dixit, Tristis est anima mea usque ad mortem.

Quomodo totum corpus? Res. Pedes, & manus clavibus affixæ: Caput spinis compunctum, & arundine percussum; facies spucis for data, alapis casta: totum corpus flagellis verberatum: lancea latus perforatum: Visus vidit horribilia: Auditus audivit ignominias. Gustus expertus est fellis amaritudinem: Tactus ubique percussus est.

Qualis fuit acerbitas hujus passionis? Res. Maxima, primo respectu ejus, qui patiebatur: secundò respectu illorum à quibus patiebatur: tertio respectu circumstantiarum loci, temporis, & modi, & aliorum innumerabilium.

Valor, & meritum passionis Christi quale, ac quantum fuit? Res. Infinitum, quia persona Christi erat infinita, & Christus aliquo modo cum gratia infinita passus est: ideo eius passio Deo in infinitum gratissima fuit.

Hæc passio est sufficiens ad satisfaciendum pro peccatis totius mundi, & ad merendum vitam æternam omnibus? Res. Est.

Quis finis passionis Christi? Res. Maxima gloria Dei, & æterna hominum salus.

Christus pro omnibus hominibus mortuus est? Res. Pro omnibus.

quare ergo non omnes homines salvi sunt? Res. Quia

Pp

culpa ipsorum meritum passionis Christi illis non communicatur.

Hæc applicatio est-ne necessaria ad salutem? *Re.* Omnino, sicut enim medicina, vel cibus nihil prosunt illi, qui talia sibi non applicat, vel non rectè applicata medicina passionis Christi nihil prodest iis quibus non applicatur.

Deus est paratus applicare omnibus n e ritum dictæ passionis. *Ref.* Non solum est paratus, sed rogat.

Quid debet fieri, ut dicta obtineatur applicatio? *Resp.* Duo, unum est accedere ad sacramenta, per quæ tantum fit applicatio, aliud est præparare se tum ad sacramenta, tum ad dictam applicationem suscipiendam.

In quo consistit hæc præparatio? *Re.* In fide, spe, charitate & penitentia; quia opus est credere, & sperare, quod per merita passionis Christi in sacramentis applicata homo iustificetur, item oportet diligere Deum, & penitere de peccatis: Ideo qui renuit hæc facere non saluatur.

De explicatione quinti articuli. Cap. XIV.

Quid tractatur in quinto articulo? *Re.* De descensu Christi ad inferos, & de illius resurrectione: quid significat hæc vox *inferos*? *Ref.* Loca quædam, quæ intra nos, & sub terra sunt.

Quæ sunt ista loca? *Re.* Quatuor: Infimus est infernus, ubi demones ac damnati; Supra illum locum est Purgatorium, Supra hunc Sinus Abraham, ubi Sancti Patres ante Christi descensum derinebantur. Et quartus secundum aliquos Doctores est locus, ubi pueri ante usum rationis sine Baptilmo decedentes recipiuntur.

Ad quem locum Christus descendit? *Ref.* ad sinum Abraham, ut inde sanctos Patres liberaret.

quid descendit illuc? *Ref.* Non corpus quod mansit in sepulchro, non divinitas quia est ubique; sed anima rectè, & realiter illuc descendit.

Divinitas fuitne separata ab anima, & corpore Christi in triduo mortis? *Ref.* Non.

quando anima Christi descendit? *Ref.* postquam è corpore egressa est.

quandiu ibi mansit? *Ref.* Dum corpus Christi in sepulchro fuit.

Quid apud inferos fecit Christus? *Re.* Sanctos Patres elo-

quissima luce illustravit, illis beatitudinem, & Dei visionem concessit; unde verificatum est promissum factum Latroni, *Hodie mecum eris in Paradiso.*

De Resurrectione.

Quid est resurrectio? *Resp.* Est reditus animæ ad corpus à quo per mortem fuerat separata.

quid resurrectio, anima an Corpus Christi? *Resp.* Corpus, quia hoc mortuum erat.

qua virtute resurrectio? *Resp.* Non aliena, ut alij, sed propria, quod soli Christo convenit.

quando resurrectio? *Respon.* Tertia die postquam mortuus est.

In quo die resurrectio? *Ref.* In die dominico.

Ob quas causas Christus resurrectio? *Resp.* Primò ut Christus humiliatus exaltaretur, Secundò ut spes nobis, resurgendi traderetur, Tertiò ut bona; quæ per peccatum amiseramus, nobis restituerentur.

Christi resurrectio quas nobis attulit utilitates? *Resp.* Primò nostræ resurrectiois causa fuit: Secundò fidem in Christi divinitatem asserit: Tertiò ad resurrectionem spirituales nos invitat: quartò docet nos, ut mortui peccato in vitæ innocentia perseveremus.

De explicatione sexti articuli, seu de Christi Ascensione. Cap. XV I.

Quot officia Christus pro nobis suscepit? *Re.* Tria, primum Redemptoris, & hoc exercuit in passione: secundum Advocati apud Patrem, & hoc suscepit in Ascensione: tertium Iudicis, & hoc præcipue complebit in die iudicii.

Quæ differentia est inter Ascensionem, & Assumptionem? *Ref.* Ascensio fit propria virtute: Assumptio autem non propria, sed aliena effecta est.

Qua virtute Christus ascendit? *Ref.* Non aliena, ut Hebraei, & alij, sed propria virtute.

Hæc virtus, fuit-ne Christi, ut Deus est, an ut homo? *Resp.* Fuit etiam ut homo.

Christus ascendit ut Deus, an ut homo? *Ref.* Ut homo, quia ut Deus ubique erat.

Quò ascendit? *Resp.* Ad caelos, quia supra omnes caelos elevatus est.

Quare ascendit? *Resp.* Primò quia corpori Christi glorioso

fo non terra, sed Cœlum coaveniebatur: secundo ut in cœlis officio Advocati pro nobis fungeretur: tertio ut nos, mentesque nostras ad Paradisi desiderium elevarer.

Quæ utilitates ex Christi Ascensione nobis proveniunt? Ref. Cœli portas aperuit: nobis locum in cœlo præparavit: Spiritum sanctum ad nos misit: Officio Advocati pro nobis fungitur: Et innumerabilia bona nobis concessit.

De sessione Christi ad dexteram Patris. Cap. XVII.

Quare Christus dicitur sedere ad dexteram Dei patris omnipotentis? Ref. Ad significandum maximum honorem, qui à Deo Patre Christo in cœlis datus est.

Sedere significat: ne quod Christus in cœlo corporaliter sedeat? Ref. Non, quia sessio corporibus ob lassitudinem, quæ in Christi corpus non cadit, concedi solet.

Quid significat? Ref. Regiam, summamque potestatem, & gloriam, quia sedere apud regem maxime dignitatis est, sedere etiam significat stabilem dictæ dignitatis possessionem: quia qui sedet quasi fixus & immobilis manet.

Deus habet: ne dexteram, vel sinistram? Ref. Non: quia Deus non est corpus, sed spiritus: per metaphoram autem factæ Literæ, ut se humano captui accommodent, Deo humana tribuunt membra, & affectiones.

Quid significat Christum sedere ad dexteram? Ref. Locus dexteræ est magis honoratus, ideo ad exprimendum maximum Christi honoris dicitur ad dexteram Dei sedere.

Cur dicitur *Patris omnipotentis*? Ref. Ad exprimendum causam tantæ gloriæ esse, quia Christus est filius illius Patris qui infinitam potentiam, & majestatem habet: filius enim omnium, quæ sunt Patris, hæres esse debet.

De explicatione articuli septimi, seu de iudicio Christi. Cap. XVII.

Quotuplex est adventus Christi in carnem? Ref. Duplex, unus misericordie ad salvandum, nempe cum factus est homo, alius iustitie ad iudicandum in fine mundi.

Quos homines in fine mundi Christus iudicabit? Ref. Vivos, & mortuos, *id est*, omnes.

Christus est: ne iudex ut Deus, an ut homo? Ref. Non solum ut Deus, sed etiam ut homo.

Quare ut homo? Ref. quia iudex hominum debet posse ab illis videri, eius sententiæ auribus percipi. Deinde sicut

Christus, ut homo, condemnatus est, ita æquum erat, ut ab omnibus iudex à Deo constitutus videretur.

Quotuplex iudicium Christi? Ref. Vnum privatum statim potest mortem, aliud generale in fine mundi.

quæ signa præcedent iudicium generale? Ref. Primò prædicatio Evangelij in toto mundo: Secundò, Discessio inter gentes: Tertio, Antichristi adventus.

Quotuplex sententiæ? Ref. Vna pro iustis ad gloriam, alia pro impijs ad infernum.

Quæ pœna dabitur impijs? Ref. Vna erit damni, alia sensus. Pœna damni est carceris divinæ visionis, & omnis boni, & explicatur illis verbis, *Discedite à me maledicti*: Alia sensus, quæ percipitur sensu, & explicatur illis verbis, *In ignem æternum*.

Quare hoc iudicium universale futurum est? Ref. Primò ad gloriam Christi: secundo, ut spes iustis, & terror impijs afferatur: tertio, ut mala, & bona, quæ sequuntur ex bonis & malis exemplis parentum, & aliorum post mortem: præmium, vel pœnam habeant: quarto, ut fatisciat famæ multorum piorum, quæ injuste offensa fuit, & à multis auferatur gloria: quæ injuste illis data est.

De explicatione octavi articuli seu de Spiritu sancto.

Cap. X I X.

Quibus convenit hæc vox *Spiritus*? Ref. Deo, Angelis, & animabus hominum.

Singulæ personæ Sanctissimæ Trinitatis possunt dici Spiritus sanctus? Ref. Possunt, quia Deus, & Spiritus, & Filius Sanctus est.

Quare tertia persona Sanctissimæ Trinitatis dicitur Spiritus sanctus? Ref. Quia spiritalem vitam in nos infundit, & toti Ecclesiæ fons est sanctitatis.

Spiritus sanctus est Deus? Ref. Est, ideo articulo octavo dicitur *Credo in spiritum sanctum*, Credere autem in soli Deo convenire potest.

Spiritus sanctus à quo producitur? Ref. A Patre, & à Filio, ut dictum est.

Per quam operationem? Ref. Voluntatis, & per modum amoris.

Qui sunt effectus Spiritus sancti in nos? Ref. Primus est vita spiritalis, ideo dicitur Spiritus vivificans: secun-

duis. Omnia beneficia Dei effectus illius dici possunt: tertius, Septem dona Spiritus sancti: quatuor, Gratia iustificans, quem omnes sequuntur virtutes.

De explanatione noni articuli, seu de Ecclesia.

Cap. XX.

Quare post articulum de Spiritu sancto ponitur articulus de Ecclesia? Resp. Quia Ecclesia regitur, vivificatur & sanctificatur, à Spiritu sancto, ideo dependet ab illo. In quos partes hic articulus divisus est? Ref. In duas. prima est de Ecclesia, secunda de communione Sanctorum.

Ecclesia quid significat? Resp. Græcè significat *multitudinem unicam.*

Quæ differentia est inter Synagogam, & Ecclesiam? Ref. Synagoga fuit populus à Deo electus ante Christum, Ecclesia est populus electus post Christum.

Ecclesia accipitur ne pro tota fidelium multitudine? Resp. Aliquando accipitur pro una parte fidelium, veluti cum dicitur Ecclesia Corinthiorum. Cum verò dicitur Ecclesia Catholica, de tota fidelium multitudine intelligi debet: *Catholicum enim significat universale.*

Ecclesia habet ne plura nomina? Ref. Habet, dicitur enim Domus Dei, Grex ovium Christi, Sponsa Christi, Corpus Christi mysticum, & alia huiusmodi.

Quor sunt partes Ecclesie? Respond. Dux, una dicitur Triumphans, & est Beatorum; alia dicitur Militans, & est hominum viatorum.

Quid est Ecclesia militans? Ref. Est populus fidelis per totum orbem dispersus, & sub Romano Pontifice capite Ecclesie visibili coadunatur.

Quæ sunt membra Ecclesie? Resp. Fideles tam boni, quam mali, sed boni sunt membra viva, mali verò membra mortua, *id est sine gratia sunt.*

Quinam ab Ecclesia excluduntur? Ref. Infideles, hæretici, schismatici, excommunicati.

Ministri Ecclesie in peccato mortali existentes retinent suam potestatem? Resp. Retinent.

Ecclesia habet ne caput? Ref. Habet, & Christus est caput invisibile, Romanus Pontifex caput visibile est.

Cur caput visibile Ecclesie darum est? Respon. Primò quia corpori visibili caput visibile conveniebat: secundò

ut multitudo fidelium sub dicto capite uniretur.

Quid est esse caput Ecclesie? Ref. Est habere potestatem in illam; Caput enim habet in membra sua potestatem.

Quis primus post Christum fuit caput visibile Ecclesie? Ref. S. Petrus à Christo institutus.

Quare Romani Pontifices pro tempore sunt caput Ecclesie? Resp. quia successores S. Petri, Sanctus enim Petrus fuit Episcopus Romæ, & mortuus est ibi cum illa dignitate, ideo ille est successore S. Petri, qui succedit illi Romæ in dicta dignitate.

Quænam sunt Ecclesie proprietates? Ref. Sequentes. Prima est, quod sit una, quia sub uno capite visibili coadunata est.

Secunda est, quod sit sancta: quia habet caput Christum sanctum, & multa membra sancta.

Tertia est, quod sit Catholica, *id est generalis*, quia omnes fideles comprehendit.

Quarta est, quod sit Apostolica, *id est supra fundamentum Apostolorum edificata.*

Quinta est, quod à Spiritu sancto regatur, doceatur, vivificetur.

Sexta est, quod non possit errare in fidei, ac morum doctrina tradenda.

Septima est, quod omnes teneantur credere, & obedire illi: non licet tamen credere in Ecclesiam, quia talis actus fidei, soli Deo convenit; sed opus est credere Ecclesiam, & Ecclesie.

Octava est, quod ille non potest esse hæreticus, qui Ecclesie Catholice credit.

De communione Sanctorum. Cap. XXI.

Vid significat hæc dictio *Communio* Ref. Societatem, & participationem quandam.

Quare post sanctam Ecclesiam in eodem articulo ponitur de Communione Sanctorum? Ref. Quia hæc communio est quedam proprietas Ecclesie ab illius unitate proveniens.

Quænam est materia huius Communionis? Ref. Omnia opera bona, quæ sunt in Ecclesia, jejunia, orationes, & alia; Vnus enim fidelis potest participare de operibus bonis, quæ sunt ab aliis.

Quænam est causa huius Communionis? Ref. Vnitas

Ecclesie: Sicut enim multi fratres indivisi in eadem domo manentes omnia bona communia habent. Et sicut membra corporis invicem suas communicant operationes ob unionem, quam in corpore retinent: unde oculus videt pro manu, & pede & os loquitur pro illis: Ita ex unione quam fideles invicem in Ecclesia habent, oritur Communio bonorum, quæ dicta est.

Quibusnam concessa est hæc Communio? ref. Illis, qui sunt in gratia, qui tales sunt membra viva qui verò sunt in peccato mortali, qui sunt membra mortua, fructum Communionis spirituales non percipiunt: licet non desinant esse membra Ecclesie, & ex hoc etiam aliquas utilitates accipiant.

De thesauro Ecclesie & de Indulgentiis.

Cap. XXII.

EX Communione Sanctorum sequitur aliquod bonum in Ecclesia? ref. Sequitur maximum bonum, quod Thesaurus Ecclesie appellatur.

Quid est thesaurus? ref. Est copiosissima collectio rerum preciosissimarum.

Quænam res in Ecclesia sunt preciosissimæ? & Opera, seu merita Christi, Beatissimæ Virginis, atque Sanctorum.

Quid est thesaurus Ecclesie? Re. Est collectio meritorum, & satisfactionum Christi, & Sanctorum, ab Unitate, & Communione fidelium proveniens.

Quid fit de hoc Thesauro ref. Dispensatur fidelibus. Quæ ratione? ref. Meritum Christi dispensatur per sacramenta, merita, & satisfactiones Sanctorum potissimum per indulgentias dispensari solent.

Quid est Indulgentia? ref. Est applicatio thesauri Ecclesie pro remissione pœnæ temporalis debitæ peccatoro.

Quis potest facere Indulgentias? ref. Summus Pontifex, quia ipse habet claves, & est custos illius, & ideo potest thesaurum dispensare nec non aliis, ut Episcopis tradere facultatem dispensandi.

Quid requiritur ad hoc, ut aliquis indulgentias consequatur? ref. Primò debet esse in gratia: secundò debet facere omnia, quæ à concedente indulgentias præscripta sunt.

De explicatione Decimi articuli, seu de remissione peccatorum Cap. XXIII.

Quamnam est materia remissionis peccatorum? Ref. Peccata.

quid est peccatum? Ref. Est offensæ Dei, mortale est offensæ gravis, veniale levis.

quis est effectus peccati mortalis? Ref. Private hominem merito Christi, & gratia Dei.

quænam considerantur in peccato mortali? Ref. Primò, Culpa, secundò, pœna æternæ: tertio, pœna temporalis.

quid est remissio peccati? Ref. Est offensæ Deo factæ relaxatio.

quomodo remittitur offensæ? Ref. Duobus modis. Primus est si ille, qui offendit, satisfaciat offensæ: secundus est, si ille qui fuit offensus, remittat offensam.

Deus remittit offensam sibi factam absque ulla satisfactione? Ref. Non facit.

quænam ratione quis potest satisfacere Deo? Ref. Pro culpa mortali, & pro pœna æterna illi debita satisfacit Deo per merita Christi, quæ sunt infiniti valoris, pro pœna verò temporali potest satisfieri etiam per merita Sanctorum.

quænam sit remissio peccati? Ref. Gratia Dei. Omnia peccata possunt remitti? Ref. Omnia, & omnibus verè penitentibus.

quis potest remittere peccata? Ref. Primò, Deus, secundò, Christus, ut homo: tertio, Ministri: quartò, sacramenta.

quænam sacramenta efficiunt remissionem peccatorum? Ref. Baptismus, & Penitentia.

quis primò habet potestatem remittendi peccata? Ref. Deus, quia remissio offensæ pertinet ad illum, qui fuit offensus, Deus autem offenditur à peccato.

Deus hanc potestatem dedit alicui creaturæ? Ref. Ante Christum nemini dedit, Christus autem, ut homo primus omnium illam habuit, qui postea Ecclesie illam, concessit.

In Ecclesia quænam habent hanc potestatem? Ref. Episcopi, & sacerdotes quatenus ministri Christi sunt.

Num. 6. Septimò ait. Variè à multis vox, *Amen*, interpretatur. Septuaginta interpretes verunt *Fiat*. Alij interpretantur. *Verè*. Aquila ait significare, *Fideliter*: Quocunq; modo sit, illam, quæ dicta est respondentis Dei habet significationem.

Ibidem. Octavò ait. Apostolos 1. Corinth 1. *Amen*, significare veritatem, & permanentiam, divinarum promissionum.

Nonò ait. Hæc vox in fine posita, si fortè animus orantis in oratione aliò diversus sit, repetit; & confirmat omnia, quæ antea sunt postulata.

Ibidem. Decimò ait. Hanc vocem, *Amen*, in fine proferimus, quasi intelligentes nos impetrasse omnia, ac veluti sentientes presentem vim divini auxilij eanimus cum Propheta, *Eccè enim Deus aditavit me, & Dominus susceptor est animæ meæ.*

De utilitate hujus conclusionis. Num. 3.

Num. 1. **Q**uid docet Catechismus de utilitate hujus conclusionis? *Ref. Sequentia.*

Primò ait. Sciat fidelis populus, multos esse, & uberes fructus quos ex orationis Dominicæ sine percipimus: omnino uberitimus, ac lætissimus fructus est eorum impetratio, quæ postulavimus.

Num. 2. Secundo ait. Qui piè Deum orant, quodammodo cum iis, qui ad ignem accedunt, comparari possunt: qui si aligent, calefcunt: si calent, æstuant. sic illi assistentes ad Deum pro modo pietatis ac fidei ardentes evadunt: inflammatur eorum animus ad Dei gloriam: mens illustratur: & homo cumulatatur divinis muneribus: hæcque dum quis orat, ægentur: unde in fine orationis majora fiunt: & orans magis illa in fine cognoscit, & conficitur illo verbo, *Amen*, quasi exultans, & Deo gratias agens.

Num. 2. Tertiò ait. Sicut Moyses à Dei congressu, & colloquio discendens divino quodam fulgore collucebat: ita ut Israeliticæ eius oculis & os intreri non possent: sic iis, qui orant, in fine orationis & in discessu à Deo fieri sæpe contingit.

Num. 4. Quartò ait. David sæpe initio orationis timorem & cordis angustiam ostendit: in fine verò magnam lætiam, spem, & cordis dilationem apertè declarat.

De usu hujus conclusionis. Num. 4.

Quam debent uti hac conclusione? *Resp.* Omnes. Quo affectu, & intentione? *R.* Primò ad exprimendam spem impetrationis eorum, quæ postulata sūt. Secundo Ad gaudium præ se ferendum ex colloquio cum Deo habito. Tertiò, ad gratias agendas de obventis, quarto, ad stabilendam voluntatem in custodiendis gratis, & virtutibus, & donis, quæ in oratione obventa sūt.

Num. 16.

COMPENDIVM DOCTRINÆ CATECH.

ROMANI,

In Symbolum Apostolorum.

Quis finis hujus compendij? *R.* Summarium colligere doctrinam Catechismi Romani, quæ in Symbolo Apostolorum proposita est. Quid in illo considerandum? *R.* Primò, de Catechismo: secundo, de sancto Evangelio & de Verbo Dei: tertiò, de fidei quarto, de Symbolo: quinto, de singulis est dicendum.

*De Catechismo, & de causis illius.
Cap. 1.*

Quid significat hæc vox *Catechismus*? *R.* Idem quod instructio. Quamnam materiam seu res tractata à Catechismo? *Resp.* Sanctum Evangelium, seu summa illius.

O o 4.

Quomodo desinitur? Resp. Primò sic. *Decalogus est summa, & epitome omnium legum: secundò sic. Est prima, & summa regula omnium actuum humanorum obligans ad sui observantiam.*

Quis est author Decalogi? Ref. Deus qui illum dedit: primò, per naturam: secundò, per scripturam: tertio per gratiam, ideo dicitur lex naturalis, lex scripta, & lex Evangelica.

Lex decalogi quibus data est per naturam? Ref. Omnibus hominibus tam fidelibus, quam infidelibus, quia naturaliter hæc lex in cordibus eorum scripta est.

Quibus dedit Deus legem Decalogi scriptam? Resp. Moyi, & populo Hebræo.

Ubi? Resp. In monte Sina, & cum maxima majestate, atque terrore.

Quare illum dedit? Ref. Quia lex naturalis per peccatum obscurata erat.

In quonam scripta fuit? Resp. In duabus tabulis lapideis digito Dei, & prima tabula continebat tria prima præcepta, quæ ad cultum Dei pertinent: alia sex ultima, quæ in ordine ad proximos data sunt, in secunda continebantur.

Quis est finis legis? Resp. Gloria Dei, & utilitas hominum.

Quomodo Gloria Dei? Ref. Quia Deus dando hominibus legem, declarat se illorum esse dominum, & gubernatorem: homines verò observando legem Dei, & potissimum tria prima præcepta maximo honore Deum afficiunt.

Qua ratione utilitas hominum? Resp. quia destinari per tria prima præcepta ad cultum Dei utilissimum & honorabilissimum homini est: sex verò ultima præcepta nihil aliud nisi hominum utilitatem disponunt.

Quanam materia hujus legis? Ref. Primò, materia remota illius sunt omnes homines totius mundi. Item omnes potentia, & partes, & sensus illorum: secundò, materia minus remota sunt omnes hominum operationes sive anime, sive corporis, sive intellectus, sive voluntatis, sive cordis, sive oris, sive operis: tertio Materia proxima sunt omnes virtutes, vicia, quæ in humanis operationibus re-

petiri possunt: de his enim omnibus à lege Decal. dispositum est.

Quæ forma hujus legis? Resp. Illa ratio præceptiva, & obligativa.

Quis effectus hujus legis? Resp. Dirigere homines ad æternam vitam consequendam.

Quomodo dividitur hæc lex? Resp. Prima divisio est in duas tabulas, ut dictum est: Altera est in præcepta affirmativa, & negativa: Affirmativa enim præcipiunt virtutes & actus virtuosos: A negativis omnium vitia prohibita sunt.

Omnes homines tenentur ad hujus legis observantiam? Resp. Est de fide, quod ita sit.

Quæ bona adveniunt iis, qui hæc legem observant? Resp. Innumerabilia tum in hac vita, tum in alia, sicut è contra iis qui illà non observant, infinita mala eveniunt.

Apposita sunt huic legi præmium, ac pœna? Resp. Præmium vitæ æternæ, & pœna inferni apposita sunt.

De explanatione primi præcepti. Cap. 11.

Quenam est materia primi præcepti? Ref. Corda omnium hominum, nec non omnes operationes illorum cordium, tam virtuosæ quàm vitiosæ in ordine ad Deum: demum divinus cultus qui ad cor hominis spectat, materia illius est.

Quæ forma? Ref. Præcipere omnes actus virtuosos, & prohibere vitiosos, qui ad cor hominis in ordine ad Deum spectent.

Quis finis? Resp. Gloria Dei, & Christi, nec non utilitas hominum.

Quis effectus? Resp. Dirigere cor hominis ad Deum rectè colendum.

Quanam virtutes ab illo præcipiuntur? Resp. Quatuor potissimum, nempe tres Theologicæ, Fides, Spes, Charitas, alia moralis, quæ dicitur religio. His enim quatuor virtutibus ab hominibus colitur Deus.

Quæ vitia ab hoc præcepto prohibentur? Ref. Illa monia quæ quatuor dictis virtutibus contraria sunt.

Quod præceptum affirmativum datum est? Resp. Hoc, *Me verum Deum toto corde coles.*

Quod negativum? Resp. Hoc, *Non habebis Deos alios.*

Quam violant hoc præceptum? Respon. Qui Fidem, spem, vel Charitatem non habent: qui in hæresim labuntur: qui somnis, & anguris fidem habent, qui de Dei misericordia desperant: qui res creatas cum Dei offensa diligunt, & alia plurima talia committunt.

Quam illud observant? Ref. Qui in actibus dictarum virtutum exercent.

Cultus debet: ne dari tantum Deo, an etiam Sanctis? Resp. Etiam Sanctis, & illorum reliquiis atque imaginibus, ut de fide determinatum est.

Angelis honor est exhibendus? Ref. Idem quod de Sanctis dicendum est.

Possumus invocare Angelos, & Sanctos, ut pro nobis intercedant? Resp. Ita est.

De explicatione secundæ præcepti.

Cap. III.

Quam est materia secundæ præcepti? Resp. Remota sunt linguæ omnium hominum, item verba illarum in ordine ad Deum, proxima sūt omnes virtutes, & vitia, quæ in lingua respectu Dei considerari possunt.

Quis effectus hujus præcepti? Resp. Dirigere linguam ad Deum rectè colendum.

Quod est præceptum affirmativum? Resp. *Deus ore, & lingua colendus est.*

Quod est negativum? Resp. Hoc. *Nemo divinum nomen contemnat, aut in vanum ore assumat.*

Quam observant hoc præceptum? Resp. Illi, qui ore Deum laudant: & qui verbo Dei operam dant: qui sæpè de Deo, & de vita Christi meditantur, vel legunt, vel ad discunt, vel audiunt, qui de beneficiis acceptis gratias agunt, qui Dei auxilium implorant, & alia hujusmodi præstant.

Quam hoc præceptum violant? Resp. Qui de Deo irreverenter loquuntur: vel laudes illius celebrare negligunt: Qui malè jurant, qui vota facta non observant: Qui blasphemant, vel irreverenter nomen Dei assumunt.

Quid est juramentum? Resp. Est invocatio Dei in testimonium. Potesit-ne jurari sine peccato? Resp. Potesit, si recta ratione iuretur.

Quam est hæc recta jurandi ratio? Resp. Triæ requi-

untur ad illam. Primum veritas, *id est*, ut, quod juratur verum sit. Iustitia, *id est*, ut nihil iuretur, quod sit injustum. 3. Iudicium, *id est*, ut cum præsentia, ex causa, & necessitate, & cum judicio orationis iuratum sit. Vbi hæc tria adsunt iuramentum licitum est. Si unum illorum desit, illicitum, & cum peccato erit.

Quor modis peccatur circa iuramentum? Resp. Tribus, primo, contra veritatem jurando falsum. Contra justitiam jurando facere rem injustam, vel uti occidere inimicum. 3. Sine causa, & reverentia, & iudicio, & necessitate jurando, vel uti quis sine necessitate per Deum iuret.

Quomodo peccatur contra votum? Resp. Non adimplendo quod voto promissum est.

Qua ratione peccatur blasphemia? Resp. Dei nomen blasphemando, vel cum irreverentia assumendo.

Lingua creata est ut Deum laudet? Resp. Ita est, ideo debet custodiri, ut hoc observet, abstinendo se ab omni verbo de Deo otioso, vel injurioso.

De explicatione tertiæ præcepti. Cap. IV.

Quam est materia hujus præcepti? Resp. Materiam remotam, sunt corpora omnium hominum, item sensus, & operationes illorum in ordine ad Deum: proxima sunt omnes virtutes, & vitia, quæ circa cultum Dei exteriorem considerantur.

Quid præcipit, & prohibet hoc præceptum? Resp. Præcipit sic, *Memento ut diem Sabbati sanctifices, id est*, Deum præcipue in die festo colas. Prohibet sic, Cave ne ullam irreverentiæ signum contra Deum facias. Præcipue autem in die festo ab opere servili abstinere.

Quid significat dies Sabbati? Respon. Diem festum, *id est*, Deo dicatum; qui dies apud Hebræos appellatur dies Sabbati, modo dies Dominica vocatus est: licet etiam alij dies festi in lege veteri & nova instituti fuerint.

Estne ex lege naturæ, ut aliquis dies status sit in quo à corpore exterior cultus Deo exhibitus sit? Resp. Omnino secundum naturam est.

Quæ differentia est inter diem Sabbati, & diem Dominicum? Resp. Dies Sabbati est ultimus dies hebdomadæ, dies dominicus est primus illius.

Quid est hebdomada? Resp. Sunt septem illi dies, in quibus deus creavit caelum, & terram.

A quibusnam moratus est dies Sabbati in diem dominicum? Resp. A Sanctis Apostolis.

Quare hoc fecerunt? Ref. Quia sicut primo die hebdomadae lux orbi terrarum illuxit: ita per Christi resurrectionem: quae fuit eo die, lux spiritualis, & aditus ad vitam aeternam nobis concessus est.

Alij dies festi à quibus instituti sunt? Resp. Multi ab Apostolis, alij ab Ecclesia instituti fuerunt.

Quid prohibent fieri die festo? Resp. Potissimum opera servilia, quia per illa exterior Dei cultus praecipue impeditur.

Quae opera in die festo facienda sunt? Resp. Primo ad Dei templum accedendum est. Secundo, ibi interesse Sacrificio Missae. 3. Sacramenta crebriò adhibere, & praecipue peccata confiteri, & Eucharistiam sumere. 4. Sacras Conciones audire. 5. In oratione, & divinis laudibus se occupare. 6. Ad doctrinam Christianam, vel docendam, vel addiscendam, accedere. 7. In operibus misericordiae erga proximos se exercere.

De explicatione quarti praecipi. Cap. V.

Quanam est materia hujus praecipi? Resp. Omnes superiores, & inferiores. Item omnes operationes virtuosae, vel vitiosae, quae inter illos esse possunt.

Qui sunt isti superiores, & inferiores? Resp. Omnes ad quinque capita reducuntur. Primus est, Maritus & Uxor. 2. Pater & Mater. 3. Dominus, & servus. 4. Magistratus seculares, & subditi. 5. Magistratus Ecclesiastici, & illis subditi. Quinam ex dictis sunt superiores? Resp. Maritus Uxori, Pater Filio, Dominus Servo, Magistratus Subditis superiores sunt: alij verò sunt inferiores.

quibusnam hoc nomen, Pater, convenire potest? Resp. Primo illis, qui nos genuerunt: Secundo, Sacerdotibus & Praelatis Ecclesiasticis. 3. Illis, qui in alios habent imperium, ut Domini, Mariti, Magistratus seculares. 4. Illi qui curam aliorum exercent, ut Tutores, Curatores, Praedagogi, Magistri. 5. Seniores.

quid est honorare? Resp. Est de aliquo honorifice sentire, & magni facere omnia, quae illius sunt.

Quanam

Quanam honori conjuncta sunt? Resp. Amor, & timor reverentialis in corde, observantia verò, obedientia, & cultus in exteriori.

Hoc praecipuum quid imperat Superioribus? Respond. Quod inferiorum curam gerant, illis beneficiant, & contra justitiam illos non offendant.

Quid praecipit inferioribus? Resp. Ut Superioribus obediant, illos diligant honore afficiant, illis beneficiant, ab omni injuria, & offensa abstant.

Parentes, & superiores, aequè ac Deus dum diligendi? Resp. Si quis hoc faceret, maximum admitteret scelus.

Quanam differentia inter amorem Dei, & sui, ac proximorum constitui debet? Resp. Deus propter seipsum, & non alterius rei causa est diligendus. Item cum sit infinitum bonum, toto corde, & sine modo, vel mensura, infinito, si fieri posset, amore est diligendus. Modus enim diligendi Deum, ex S. Bernardo, est diligere sine modo. At omnes creaturae minus quam Deus, & propter Deum diliguntur.

Quot modis peccatur in dilectione sui, & suorum, & rerum aliarum? Resp. duobus, primus est excessus amoris, veluti si quis diligit patrem plusquam deum, vel aequè ac Deum, secundus est, defectus amoris, veluti si non obediatur Patri, iusta praecipiente, vel injuria illi inferatur.

Parentes debent ne magis diligi, quam alij homines? Resp. debent diligi minus deo, plus aliis hominibus, quia ab illis, vitam institutionem, educationem, alimenta, aliaque multa accipiunt bona.

Filij quid debent facere erga parentes? Ref. Primo, filij debent ita in exteriori honorare parentes, ut possint cognoscere quòd ex animo, diliguntur, & quod filij suis chari sunt. 1. debent deum orare, ut parentibus omnia apud deum, & homines feliciter eveniant. 3. Illis obedire. 4. Illorum rectè facta, moreque imitari. 5. Sequi illorum iusta consilia. 6. Illis ea impetiri quae ad victum necessaria, sunt. 7. Maxima obsequia exhibenda cum periculose aegrotant. 8. Illorum funus, & exequias cohonestare. Nonò, Sacrificia anniversaria curare, illorum legata persolvere, & frequenter pro illis orare, & elemosynas elargiri.

Quis honor Sacerdotibus, Episcopis, & Ecclesiae Praela-

Q9

tis exhibendus? Res. Obedientia illis est exhibenda. Sacerdotibus illa suppeditanda, quæ ad victum, & Dei cultum necessaria sunt.

Quomodo honorandi Seculares Magistratus, Reges, & alij superiores? Res. Honore, obedientia, & obedientia. Tributa etiam illis persolvenda sunt.

Si sint homines mali, & iniusti, vel nobis inimici, honorandi sunt? Res. Ita est, non tamen ut mali: sed ob auctoritatem quæ illis à Deo collata est.

Si iniusta præcipiant, & contra legem Dei, est obtemperandum? Res. Non, quia Deo magis obediendum est.

Parentes quid debent facere erga filios? Res. Paternam curam illorum habere; erga illos nimis acerbos non esse, non nimis severos: In castigazione, & obijurgatione necessaria nimis remissi non sint: Magis studere, & operam dare ut filij virtuosij, quam divites fiant.

Quo præmium datur iis qui parentes honorant? Res. Longitudo, felicitas vitæ.

Quare ergo interdum iis, qui majorem pietatem parentibus præstiterunt, & brevior vita data esse videtur? Res. Id contingere solet ad ipsorum utilitatem, vel quia, si longius viverent, ex bonis mali fieret: vel quia tales in futurum imminerent calamitates, & periculosa tempora, ut ante illa mori res operabilis sit. *De explanatione quinti præcepti. C. VI.*

Quod est quintum præceptum? Res. *Non occides.*

Quis finis illius? Res. Tuæ, & defendere vitam tuam animæ, tum corporis omnium hominum.

Quæ materia illius? Res. Remota sunt anima, & corpus nostrum, & proximorum: proxima sunt actus virtuosij, & vitiosij circa jam dicta animam, & corpus.

Quid prohibet hoc præceptum? Res. Omnem injustam offensam tui animæ, tum corporis sive nostri, sive proximorum.

Cur ergo loquitur tantum de occisione? Res. Quia hæc est maxima offensa, ideo de illa speciatim prohiberi faciendum erat.

Anima potest occidi? Res. Potest, quia peccatum mortale mors illius est, ideo qui inducit in tale peccatum, mortis animæ causa erit.

Quomodo quis inducit animam ad peccatum? Res. Scandalo, & occasione peccandi.

Quot modis occiditur corpus? Res. Primo corde per odiū

secundo, ore per maledictionem, seu imprecationem mortis: tertio manu & opere veluti percussione.

Quæ cædes prohibite non sunt? Res. Primo, licet bestias occidere, illisque vesci. Secundo magistratus ex publica potestate facinorosis in hominibus juxta leges possunt inferre necem. Tertio, in bello iusto pro bono publico hostibus vitam adimere licitum est. Quarto, idem licet ob justam, & moderatam sui defensionem.

Ille qui casu, & fortuito hominem occidit, reus est hujus præcepti? Res. Non, nisi in duobus casibus, quorum primus est, si rei illicitè operam dabat, veluti mulierem gravidam pugno percutiebat. 2. Si non omnibus circumpectis negligenter, & incaute aliquem occiderit.

Quæ cædes hoc præcepto prohibentur? Res. Primo, nullis privata auctoritate occidere licet, sive sint Domini, sive parètes, sive mariti, sive alij. Nemini licet occidere seipsum. 3. Nullo modo licet occidere, non veneno, non baculo, non consilio, ope, auxilio, aut alio quocumque modo.

Ita estne peccatum? Res. Cum est iniusta, peccatum est.

Homicidium est maximum peccatum? Res. Maximum quia homicida quantum in se est, destruit non solum perfectissimum Dei opus quale homo est, sed totum univrsum; quia totus hic mundus corporeus propter hominem factus est.

Hoc præcepto quid proponit Deus ut faciamus? Res. Trias; Primo, ut pacem cum omnibus habeamus. 2. cuncta incommoda patienter feramus. 3. Ut concedi charitate inimicos complectamur. Est opus Deo gratum patienter & sine vindicta injurias illatas perferre? Res. Gratissimum.

Hoc præceptum imperat, ut proximis beneficium? Res. Cum prohibeat offensam, ex consequenti, sit quod præcipiat officium, & beneficium.

Quod est præceptum officij beneficentiæ, & charitatis? Res. Remissio, & oblivio injuriarum, & ex corde cum inimicis reconciliatio. Quibus rationibus potest quis induci, ut injurias illatas remittat? Res. Sequentiibus.

Primo, omnes injuriæ, & adversitates de manu Dei, sicut fuit Job, accipi debent: quia nemo absque permisso Dei nobis nocere potest, ideo qui nos lædunt quasi satellites, & ministri Dei sunt æstimandi.

2. Quia qui alij offensas remittunt à Deo suorum obti-

ment remissionem peccatorum.

3. Quia res nobilissima, & maxime perfectionis, & Deo gratissima, & in qua Deus seipsum se exercet, est, injurias condonare.

4. quia odium, & appetitus vindictæ eorum veluti venenum, & carnifex cordis, & simile vulnere, cui telum infixum sit.

5. quia ex odio plurima peccata proficiuntur, nempe suspiciones, iudicia temeraria, iræ, tixæ, invidiæ, detractiones, injuriæ, aliæque multa.

6. Exemplum Christi, qui pro persecutoribus exortavit, ad hoc inducere debet.

De explicatione sexti præcepti. Cap. V I.

Quod est sextum præceptum? Respond. *Non machaberis.*

Quæ materia illius? Ref. Remota, corporum voluptates: proxima virtutes, & vitia quæ circa dictas voluptates ab hominibus exercentur.

Quid prohibet hoc præceptum? Ref. Omnes venereas, & illicitas voluptates, crapulam, libidinem, gustus, otium, luxuriam, & præcipue adulterium.

Quid præcipit? Resp. A nimi, & corporis castitatem.

Quid est adulterium? Resp. Est legitimi tori injuria, seu violatio.

Quare de adulterio prohibitio specialis facta est? Resp. Quia peccatum gravissimum est, & maxime nocivum humanæ societati.

Quarum considerationes possunt inducere ad fugiendam libidinem, & ad colendam castitatem? Ref. Sequentes. Pr. mo, Quanta sit hujus peccati turpitudine.

1. Memoria novissimorum, Mortis, Inferni, Iudicii, Paradisi.

3. Consideratio, & memoria passionis Christi.

4. Exemplum Christi, qui non solum fuit Virgo, sed ex Virgine nasci voluit.

5. Peccat huic peccato insitæ, & mala, quæ ex illo proficiuntur.

quarum remedia pro hoc peccato vitando deferuntur. Ref. Multa, ut sequentia.

Primum, Vitare otium, & amplecti laborem.

2. Sobrietas, & fuga crapulæ.

3. Oculorum sensuumque custodia: & vitare occasiones peccati.

4. Vitare exquisitum ornatum vestium, capillarum, & aliorum.

5. Abstinerè à turpi sermone, vel cantu, vel lectione, à choreis & ludis.

6. Oratio, item elemosyna, & jejunium, & peregrinatio, & carnis mortificatio.

7. Frequens usus Confessionis, & Eucharistiæ, aliæque similia,

De explicatione septimi præcepti. Cap. V I I.

Quid est septimum præceptum? R. *Non furtum facies.*

Quæ materia illius? R. Remota, divitiæ, vel facultates proxima, virtutes, & vitia circa illas.

Quis finis? R. Tueri, & custodire hominum facultates.

Quid prohibet hoc præceptum? R. Omnem injustam, offensam alienæ facultatis.

Quid præcipit? R. Bonum usum nostratum facultatum, & ut in proximo benigni; ac liberales simus: Item restitutionem eorum, quæ malè possidentur.

Quot modis peccantur contra hoc præceptum? R. Primo, Avaritia. 2. Furto, & Rapina. 3. Abutendo propriis facultatibus. 4. Non restituendo aliena. 5. Non faciendo elemosynam, quando fieri debet.

Quid est avaritia? R. Est appetitus inordinatus divitiarum, vel facultatum.

Quid est furtum? R. Est occultæ contrectatio rei alienæ invito domino.

Quid est rapina? R. Est manifesta contrectatio rei alienæ invito domino.

quinam peccatum furti committunt? R. Primo, qui animam habent furandi, licet opere non farentur. 2. qui aliis causa, vel occasio futandi sunt, sive consilio, sive auxilio, sive alia ratione. 3. qui occultè aliena accipiunt, veluti qui furto sublata res emant, qui in contrahendo fraudes adhibent, & mendacia operantur, & artifices, qui plus mercedis, quam opus mereatur, exigunt. Servi etiam & custodes dominorū infideli: qui fallaci mendicitate pecuniam

extorqueant, qui susceperunt officium non adimplent, & mercedem accipiunt. qui rebus alienis damnum inferunt.
4. qui aliena, veluti res inventas, occupatas, ademptas retinent, & alia similia.

Quinam rapinae peccatum incurrun? *R.* qui debitam operarii mercedem non persolunt. qui Ecclesiae praesidibus, & Magistratibus tributa, vel decimas debitas non reddunt. qui haerentur, iudices nummarii, qui venalia habent officia, & muneribus ad iniustitiam deflectuntur: Fraudatores creditorum, qui fidem non servant: Creditores qui acerbius pignora a creditoribus exigunt, necessaria etiam ad tuendum corpus auferentes: qui congregant, vel abscondunt frumentum, & alia ad victum necessaria, ut carius illa vendant. Idem de aliis dicendum erit.

Quinam sunt actus ad virtutum circa hoc praeceptum? *R.* Primus est restituere aliena. 2. Moderate uti suis, ut possit, etiam aliis benefacere. 3. Manibus operari ut sua industria sibi, & aliis providere possit. 4. Eleemosynas pauperibus elargiri.

Quinam tenentur ad restitutionem? *R.* Illi, qui iniuste aliquid acceperunt, vel alienum apud se retinent, vel causa furti, aut rapinae fuerit.

Quinam inducere possunt ad fugiendam avaritiam, *R.* Meditatio mortis, Exemplum pauperitatis Christi, necessitas restituendi, & alia.

De explicatione octavi praecepti. Cap. IX.

Quod est octavum praeceptum? *R.* Non loqueri contra proximum tuum falsum testimonium.

Quanam materia huius praecepti? *R.* Remota est honor, vel fama sui & proximorum, proxima sunt virtutes, & vitia, quae circa famam exercentur.

Quis finis? *R.* Famam sui, & proximorum tueri.

Quid praecipit? *R.* Ne iniuste famam alicujus offendamus, sed omnibus debitum honorem, ut par est exhibeamus.

Quis dicitur proximus? *R.* Quicumque eget opera nostra, sive ille propinquus sit, sive alienus, sive civis, sive advena, sive amicus, sive inimicus.

Poterit aliquis offendere propria fama, & dicere con-

tra se falsum testimonium? *Resp.* Non.

Licet ne dicere falsum testimonium ad utilitatem alicujus, veluti ad tuendam vitam ejus, qui in iudicio accusatus est? *Resp.* Non.

Omne mendacium hoc loco prohibetur? *Respon.* Ita est.

Hoc praeceptum prohibet iudicibus, advocatis, procuratoribus, accusatoribus, reis, notariis, & aliis ne in iudicio aliquid iniuste agant. *Ref.* Prohibet.

Prohibet omnem injuriam, verborum detractionem, murmurationem, calumniam, impropetium, derisionem, & similia? *Ref.* Omnino.

Prohibet, ne quis audiat detractores? *Ref.* Ita est. Prohibet assentationes seu adulationes, libellos famosos, fallaces sanitates promissiones, quae saepe cum mendacio aegrotantibus fieri solent? *Ref.* Prohibet.

Mendacium joculosum, vel utile est admittendum? *R.* Non.

Quinam actus virtutum in hoc praecepto inclusi sunt? *R.* Primò de omnibus quoad fieri potest bene loqui, & opinari. 2. Famam uniuscujusque, ut par est, tueri, & conservare. 3. Cum omnibus sincere, & ex animo tractare. 4. Veritatem in omnibus loqui, & omnia mendacia vitare.

De explicatione noni, & decimi praecepti.

Cap. X.

Quamnam est materia noni, & decimi praecepti? *Resp.* Cordis concupiscentia.

Quotplex concupiscentia? *Ref.* Duplex, una quae respicit voluptatem, seu libidinem, & haec prohibetur in nono praecepto: Alia quae pertinet ad utilitatem, seu ad facultates, & de hac in decimo tractatum est.

Nonne de utraque sextum, & septimum Praeceptum datum est? *R.* Ita est, sed ad majorem declarationem sicut illa de opere, ita ista de corde data sunt.

quid est concupiscentia? *R.* Est animi commotio ad res iucundas, quas non habemus appendas.

Haec concupiscentia semper est peccatum? *Resp.* Non, quia à Deo homini indita est, sed post peccatum Adae de-

pravata est, ita ut naturæ fines transiliat & ideo ad peccatum inclinet.

Quid prohibet hoc præceptum? *R.* Abusus hujus cupiditatis, nempe ne contra justitiam concupiscamus, res, vel mulieres alienas non adulteria, fornicationes, ebriitates, furta, & alia quæ illicita sunt: Item ne inordinato affectu res terrenas, seu divitias diligamus, seu desideremus?

Quid præcipit? *R.* Ut hanc concupiscentiam cohibeamus & sub regula rectæ rationis nos contineamus;

Quinam peccant contra hoc præceptum? *R.* Luxuriosi, Avari, Gulosi, Superbi; illi etiam qui ludis, pompis, choreis, venatione, & aliis immoderate utuntur, vel delectantur: Item qui malas concupiscentias non cohibent rationis imperio: Aliæque hujusmodi diligunt, vel appetunt inordinatè.

Quanam adjuvant ad hanc concupiscentiam edomandam? *R.* Memoria mortis, & aliorum novissimorum: Memoria Passionis, & vitæ Christi: Oratio, jejunium, elemosyna, corporis afflictio, custodia oculorum, sensuum, & cordis, carnis mortificatio, aliæque hujusmodi multa.

COMPENDIUM
DOCTRINÆ
CATECHISMI ROM.

In Orationem Dominicalem.

Quid tractandum de Oratione? *Res.* Primò, dicendum de Oratione in generali. Secundo, de Oratione Dominicali.

Quid considerandum de Oratione in generali? *Res.* Nomen, definitio, quatuor causæ, divisio, quintum usus illius.

De nomine, definitione, & divisione Orationis.

Cap. 1.

Quid significat hæc vox Oratio? *Res.* Idem quod oris, vel oratoris actio.

Hoc loco, quomodo accipitur? *Res.* Accipitur pro illa locutione, quam homo siue corde, siue ore cum Deo habet.

Quomodo definitur oratio? *Res.* Sic. Est elevatio mentis in Deum, vel sic, oratio est optima apud Deum indignitatis nostræ interpres.

Quomodo dividitur Oratio? *Res.* Sic. Alia est mentalis, quæ fit corde, alia vocalis, quæ ore.

De fine orationis. Cap. 11.

Quis est finis Orationis? *Res.* Gloria Dei, & utilitas hominum.

Quomodo gloria Dei? *Res.* Quia in oratione Deum honoramus, & glorificamus.

Qua ratione utilitas hominum? *Res.* Quia per orationem homo multa bona à Deo obrinet.

Qui sunt effectus orationis? *Res.* Duo, primus est laudare Deum, & gratias agere illi. 1. Est petere, & impetrare à Deo, primus respicit gloriam Dei. Secundus hominū utilitatem.

Quis à nobis est orandus? *Res.* Primò Deus. 2. B. Virgo, Angeli, & Sancti.

Eodem modo Deum, & Sanctos precamur? *Res.* Non, Deum enim oramus ut ipse bona det, vel liberet à malis. A Sanctis autè petimus, ut nostri apud Deum intercessores sint.

Licet ad imaginem alicujus Sancti orationem Dominicam pronuntiare? *Res.* Licet, cum hoc sensu, ut ille Sanctus apud Deum noster deprecator sit.

Quæ oratio ad Sanctos habenda est? *Res.* Primò Sancti laudibus sunt celebrandi. 2. Petendum ab iis, ut pro nobis intercedant.

pro quibus orandum est? *Res.* Omnibus, etiam inimicis, hæreticis infidelibus, quia omnes proximi nostri sunt.

Quid illis debemus petere? Ref. Primò salutem animarum.
2. Bona corporis.

Debemus æqualiter orare pro omnibus? Resp. Primò, orandum est pro Pastoribus animarum. 2. Pro Principibus. 3. Pro Iustis. 4. Pro peccatoribus. Orandum item pro animabus fidelium defunctorum.

Oratio est necessaria ad salutem? Ref. Est, quia Christus illam præcepit, & sine illa multa nobis necessaria à Deo obtinere non possumus.

Deus est promptus nostras exaudire orationes? Respon. quam maxime, ita ut ipse dicat, *antequam clamet, ego exaudiam.*

Nonne interdum fit, ut quæ petimus non impetremus? Ref. Ita est, sed sæpe Deus ob nostram utilitatem hoc facit, iuxta illud S. Augustini: *Quadam Deus negat propitius, quæ concedit iratus.* Potest etiam evenire culpa nostra, vel quia mala, & nociva petuntur, vel quia bona in debita ratione postulantur.

Deus est liberalis in concedendo? Resp. Iustè petentibus sæpius multò plus tribuit, quam ipsi petant.

Quas utilitates ex oratione homines percipiunt? Resp. Plurimas, Deum enim honorant, Ab illo multa, & magna impetrant diabolom oratione vincimus. Per illam magna læticia afficiuntur. In illa omnes virtutes exercemus: nempe fidei, spei, charitatis, religionis, humilitatis, devotionis & aliarum: per illam mereamur vitam æternam: satisfacimus pro peccatis & demum iræ Dei resistimus.

De materia, partibus & obiecto orationis. Cap. III.

Quid est materia orationis? Ref. Illa, circa quæ oratio versatur, quæ duo sunt; una res respicit gloriam Dei: alia nostram utilitatem.

Quæ sunt partes orationis? Ref. Dux, una est gratiarum actio, quæ pertinet ad gloriam Dei. Alia est petitio, quæ nostram postulat utilitatem.

Quænam est materia gratiarum actionis? Resp. Omnia beneficia, & opera Dei. Omnia mysteria, & merita vitæ Christi Omnia merita B. Virginis, & Sanctorum.

Quænam est materia petitionis? Ref. Omnia bona anime, corporis, famæ, & facultatum.

Hæc bona possunt absolute peti? Ref. Non, sed tantum

ea conditione, si ad Dei gloriam, vel ad salutem nostram profutura sint.

De efficiente Orationis. Cap. IV.

Quænam est vera forma orandi? Ref. Illa, quam Christus docuit Ioan. 4. nempe quod orandum sit in spiritu & veritate.

Quid est orare in spiritu, & veritate? Ref. Est orare non solis labiis & verbis, sed ex animo, & intimo cordis affectu, & pietate, quia opus est.

Quæ virtutes ad orandum requiruntur? Resp. Fides, Spes, Charitas, & Religio: Fides enim docet, quæ petamus; Spes dat fiduciam obtinendi: Charitas excitat ad petendum: Religio docet modum, quo nobis orandum sit.

Quotuplex est oratio? Ref. Duplex, mentalis, & vocalis.

Quæ perfectior? Ref. Mentalis.

Quot sunt gradus Orationis? Ref. quatuor. Primus est eorum, qui orant in gratia, id est cum Fide, Spe, Charitate & religione. Secundus est illorum, qui sunt in peccato mortali, & orant cù fide, spe, & religione, sed absque charitate. Tertius est infidelium, qui sine fide, & charitate orant. Quartus est, illorum, qui in peccato mortali sunt obstinati.

Oratio omnium dictorum à Deo exauditur? Ref. Iusti à Deo exaudiuntur. Peccatoris non obstinati, & infidelis, ut de Cornelio Centurione patet, sæpe orationes audiuntur cum rectè sunt. Obstinos in peccato Deus non audit.

De efficiente Orationis. Cap. V.

Quod est efficiens orationis? Ref. Homo qui orat, & Deus qui adiuvat.

Quomodo orat homo? Resp. Corde, & lingua. Cor autem dicit intellectum, memoriæ, & voluntatem: ideo ille corde orat, qui intellectu cogitat de Deo, memoria recordatur de illo, veluti de vita Christi, voluntas elicit actum dilectionis Dei, & similia.

Quænam adiuvant orationem? Ref. Deus, Angeli, & Sancti. Item ieiunium, elemosyna, & oratio. Item Fides, Spes, Charitas, & gratia Dei.

De usu Orationis, & de preparatione ad illam.

Cap. V.

Quæ pertinent ad usum Orationis? Resp. Initium, medium, & finis.

Quale debet esse initium orationis? Resp. Præparatio.

Quid facit præparatio? Resp. Amovet impedimenta, & procurat adjuvantia.

Quæ impediunt orationem? Resp. Superbia, Odium, Vindicta; Crudelitas: quia qui aliis crudelis est, non meretur Deum habere benignum.

Quæ adjuvant orationem? Resp. Humilitas, dolor peccatorum, lectio, meditatio, cognitio sui, ac Dei, devotio, & alia.

DE ORATIONE DOMINICALI.

Caput VII.

Quod est nomen hujus Orationis? Resp. *Pater noster*, quia sic incipit: Dicitur etiam, *Oratio dominicalis*, quia à Domino nostro instituta est.

Quomodo potest deserviri? Resp. Sic est formula *Christiana præceptionis à Christo Domino instituta.*

Quis finis hujus orationis? Resp. Summa gloria Dei & perfecta utilitas hominum.

Quis effectus illius? Resp. Gratias agere, seu honorare ex una parte, & petere, seu impetrare ex alia.

In quot partes dividitur hæc oratio? Resp. In tres: prima est præcimum, quod illis verbis continetur, *Pater noster qui es in caelis.* 2. est oratio, & sunt septem petitiones. 3. est conclusio, & est illa particula, *Amen.*

Quam est materia Orationis Dominicalis? Resp. Illa, quæ petimus, nempe omnia, quæ pertinent ad gloriam Dei & ad utilitatem nostram.

Quæ forma? Resp. illa maxima brevitas, & facilitas.

Quod efficiens? Resp. Christus: In cujus nomine etiam dicenda est.

Quinam debent uti hac oratione? Resp. Omnes, quia omnes egent beneficiis Dei, & quia semper egent. frequentius illa uti conveniens est.

Ad quam virtutem spectat hæc oratio? Resp. Potissimum ad spem, quia nemo petit ab aliquo, nisi spem habeat obtinendi.

De præcimum Orationis Dominicalis.

Cap. VIII.

Quod est præcimum orationis Dominicalis? Resp. illa prima verba, *Pater noster qui es in caelis*, ut dictum est.

Quis finis hujus Præcimum? Resp. Præparare ad usum orationis Dominicalis.

Quomodo præparat? 2. Proponendo Dei benignitatem & majestatem: illa enim verba, *Pater noster*, ostendant Dei erga nos paternam benignitatem; illa verò: *Qui es in caelis* declarant divinam majestatem.

Quare Christus voluit, quod primum verbum sit, non creator, vel Dominus, sed Pater? 2. Quia hoc nomen ad spem excitandam maximè valet.

Quot modis hoc nomen, *Pater*, continet Deo? 2. Tribus, nempe primo, Creatione. 2. Gubernatione. 3. redemptione. Pater enim filio dar esse, illum gubernat, & liberum, non servum esse vult: Sic Deus creat, gubernat, & à servitute redemit nos.

Quid potissimum significat hæc vox *Pater*? Resp. Providentiam Dei erga homines.

De providentia Dei erga homines, seu explicatio particula, Pater. Cap. IX.

Deus habetne providentiam hominum? 2. Et hominum, & aliorum.

Qui sunt actus hujus providentiæ? 2. Creatio, Gubernatio, Redemptio.

Quomodo Deus hominem gubernat? 2. Tum per seipsum, tum per Angelos.

Qua ratione per Angelos? Resp. Quia illos ad custodiam hominum destinavit.

Quid nobis efficiunt Angeli custodes? Resp. Removent mala, & bona conferunt.

Quae mala amovet? Ref. Demum infidias, & multa adversantia averunt.

Quae bona faciunt? Ref. Custodiunt, praesto sunt, adjuvant regunt, ducunt, docent illuminant, defendunt: apud Deum officio interuentium funguntur.

Potestne dici, quod Deus aliquando obliuiscatur hominum? Resp. Nullo modo.

Noane Deus irascitur contra peccata, & punit illa? Ref. Ita est, sed nunquam Deus deponit hominum curam, & providentiam: & si quis hoc diceret, maximam injuriam illi afferret.

Nonne aliquando videret iusti, quod à Deo sint derelicti? Ref. Videret, sed reuera tamen in afflictione tunc maxime nos curat Deus.

Quare Deus homines castigat? Resp. Quia proprium Patris est filios castigare.

Quibus modis castigat? Resp. Rebus aduersis, & calamitatibus, veluti peste, fame, bello, grandine infirmitate, & aliis.

Fideles quid in patris à Deo infidelis cogitare debent? Resp. Quod Deus est Pater, & quod plaga Patris, non est plaga, sed medicina.

Omnes aduersitates de manu Dei sunt accipiendae? Resp. Ita est quia Deus, vel effectivè, vel permisivè illas infligit, ut à Iob factum fuit.

Quod est maximum argumentum divinae erga homines providentiae? Resp. Opus humanae redemptionis.

Homines quid per redemptionem consecuti sunt? Ref. Ut filij dei, non quidem naturales, & per naturam, ut Christus, sed adoptivi, & per gratiam effecti sint: ex quo innumerabilia nobis bona derivantur.

De explanatione particulae, Noster.

Cap. X.

Homines possuntne dicere deo, *Pater noster*? Resp. Possunt, quia est Pater creationis, & gubernationis illorum, sed Christianis qui filij adoptivi effecti sunt magis propriè dicere licet deo, *Pater noster*.

Quid significat haec vox *noster*? Resp. Tria, primò, quod

nos sumus filij Dei. 2. Quod fideles sunt inter se fratres, quia eiusdem Patris Dei filij sunt. 3. Quod sumus fratres Christi, quia cum illo Dei filij sumus.

Quare Christus instituit ut dicitur, *Pater, non meus, noster*? Ref. Ad significandum fraternitatem, quam fideles inter se habent.

Dantur ne inter homines plures gradus filiationis? Resp. Dantur praecipue tres primus convenit omnibus hominibus, qui ad imaginem Dei facti sunt.

Secundus est adoptionis, & hic convenit Christianis, qui gratiam Dei habent.

Tertius est generationis, & per naturam, & hic convenit soli Christo.

Dantur plures gradus fraternitatis? Ref. Tot sunt gradus fraternitatis quot filiationis: Ideo omnes homines sunt invicem fratres, sed multò magis Christiani, qui filij adoptivi sunt. Demum cum Christo fraternitatem habemus.

De explanatione particulae: Qui es in caelis. Cap. XI.

Deus ante creationem mundi ubi erat? Ref. In seipso. Post creationem mundi ubi est? Ref. In seipso.

Deus est in mundo? Resp. Est, licet verius diceretur mundum esse in Deo.

Deus est ubique locorum? Resp. Ubique.

Deus est distributus in partes juxta loca mundi? Resp. Non, quia Deus indivisibilis est, ideo est totus in toto mundo, & totus in qualibet eius parte.

Deus circumscribitur à loco mundi? Resp. Deus nullis finibus potest circumscribi, quia immensus est, ideo non circumscribitur à loco mundi.

Deus implet caelum, & terram? Resp. Ita est, & si alij essent mundi, illos impleret.

Cum Deus sit ubique; cur hoc loco dicitur, qui es in caelis? Ref. Quia caeli sunt nobilissima pars mundi, loquendo de corporibus. Ideo Deus dicitur habitare in illis.

Quid significat hoc verbum, qui es in caelis? Resp. Dei summam maiestatem, & dignitatem.

Ad quid appositum est? Ref. Ut homines cum humilitate & reverentia ad Deum illum deprecantur.

*De explicatione prima petitionis. Cap. XII.***Q**uid est petitio? Res. Est nostri desiderij explicatio.

Quis finis petitionis? Res. Impetare.

Quot sunt petitiones in hac oratione? Res. Septem.
Quæ materia illarum? Res. Omne bonum desiderabile, tum divinum, tum humanum.

Quid est desiderium? Res. Est appetitus rei non habitæ.

Petitio est semper eorum, quæ desideramus? Res. Semper.

Quænam sunt desiderabilia? Res. Omnia bona, quibus caremus, & egemus.

Septem petitiones quomodo distinguuntur? Res. Tres primæ pertinent ad Deum, quatuor ultimæ ad homines.

Postulamus aliquid petere, & desiderare à Deo? Res. Postulamus.

Deus potest-ne egere, & carere aliqua re? Res. Cùm Deus in seipso beatissimus sit, nulla re intrinsecus egere potest. Ad extra verò homines illi gloriam, & honorem afferre, & desiderare possunt.

Quare petitiones ad Deum pertinentes primo loco ponitur? Res. Ad denotandum quòd Deus super omnia est diligendus: cætera autem omnia propter ipsum Deum diligere debent.

Quid postulamus in prima petitione? Res. Christum & perfectam de Deo cognitionem.

Quibusnam hæc petimus cognitionem? Res. Omnibus, Infidelibus, Iudæis, Hæreticis, Peccatoribus, Iustis.

Petimus omnem cognitionem de Deo, de Ecclesia, de S. Evangelio, & aliis ad Christianam professionem pertinentibus? Res. Ita est.

Quid significat illud verbum, *Nomen*? Res. Noticiam, & cognitionem.Cur dicitur, *Tuum*? Res. Ad declarandum, quod de Deo cognitio postularur.Quare dicitur, *Santificetur nomen tuum*? Res. Ad declarandum, quod talis cognitio desideratur, qua sanctitas divini nominis cognita sit.

Cur petimus sanctificationem divini nominis, cum ex seipso

seipso sanctum, & terribile sic? Res. Aliud est sanctitates divini nominis, aliud cognitio sanctitatis: hæc petitur cognitio sanctitatis, item ut homines illad tanquam sanctum digno honore afficiant.

Illa verba, *sicut in celo & in terra*: referuntur etiam ad hanc petitionem? Respondeo. Ita esse affirmant sacri Scriptores.

Quid significant dicta verba? Res. Nos desiderare quod talis honor detur divino nomini in terris qualis datur illi in caelis.

*De explicatione secunda petitionis.**Cap. III.***R**egnum à quo devotatur? Respondeo. A Rege, vel à regendo.

Quid est regnum? Res. Est multitudo hominum ab aliquo Rege gubernata.

Quid in secunda petitione postulamus? Res. Ut Regnum Dei veniat ad nos, sicut in celo, & in terra.

Quid est petere regnum Dei? Res. Est petere, ut Deus tanquam Rex gubernet nos.

Expedit hominibus, ut à Deo gubernati sint? Res. Omnino, quia Deus liberalissimè providet de omnibus iis, quos gubernat.

Quotplex regnum Dei? Res. Triplex. primum est, naturæ, quo Deus in omnibus rebus naturalibus dominatur, & regnat. 2. Est gratiæ, quo Ecclesiam Catholicam gubernat. 3. Gloriæ in beatis.

Quid hoc loco postulamus? Res. Petimus, ut Deus nobis regnum naturale perficiat: regnum quoque gratiæ, & gloriæ concedat; diaboli verò regnum, & tyrannidem destruat, & disperdat.

*De explicatione tertie petitionis.**Cap. XIV.***Q**uid est voluntas Dei? Res. Est fons omnis bonitatis, & prima regula omnium actuum humanorum.

Quotplex voluntas Dei? Res. Duplex, Beneplaciti, & signi. Illa dicitur Beneplaciti, quæ absolute in seipsa consideratur. Illa verò signi, quæ à Deo hominibus significata est.

Quot sunt signa diviniæ voluntatis? Sunt quinque

R r

Primum, Præceptum. 2. Prohibitio. 3. Concilium. 4. Operatio 5. Permissio. Hæc enim divinam indicant voluntatem, quomodo hoc loco accipitur voluntas? Resp. Pro voluntate signi accepta est, potissimum autem pro lege Dei accipi potest.

Iustitia est ut homines faciant voluntatem Dei? Resp. Iustissimum.

Homo potest deviare à voluntate Dei, & contrariari illi? Resp. Potest ob liberum arbitrium.

Homo post peccatum Adæ habet-ne voluntatem proclivem ad malum? Res. Habet.

Liberum arbitrium hominis modò est viribus attenuatum, & ad malum inclinatam? Res. Est.

Sensus, caro, fames, concupiscentia inclinant-ne hominem ad malum? Res. Inclinant.

Homo potest viribus naturæ, vel ex libero arbitrio bene agere, & salvati? Resp. Sine auxilio Dei non potest.

Hæc proclivitas hominis ad malum est magna illius miseria? Res. Maxima.

Quod est remedium illius? Res. Obedientia, & conformitas divinæ voluntati.

Quid in hac petitione postulamus? Resp. Petimus sequentia.

Primo, ut totus orbis terrarum fidem, & cognitionem divinæ voluntatis accipiat.

2. Ut Deus à pravis cupiditatibus liberet nos.

3. Ut concedat nobis deservire omnia, quæ divinæ voluntati contraria sunt.

4. Ut det nobis veram obedientiam, & nos totos conformet ad suam voluntatem.

Quid significant illa verba *Fiat voluntas*? Explicant dehercium nostrum esse, ut ubique homines perfecte obediant divinæ voluntati.

Quid explicant illa *sicut in celo & in terra*? Res. Declarant nos desiderare, ut obedientia erga Deum ita perfecta sit in terra, sicut in celo est.

De explicatione quarum petitionum. Cap. XV.

Quid in quatuor ultimis petitionibus postulamus? Res. Concessionem omnium bonorum, & liberationem ab omnibus malis.

Quid in quarta petitione postulamus? Resp. Omnia bona tum animæ, tum corporis.

Corpus hominis eget multis bonis, ut vivat? Resp. Ita est, præcipue post Adæ peccatum.

Potestne cum facilitate illa obtinere? Resp. Non, quia terra à Deo maledicta est, & in sudore vultus sui homo debet quæ corpori necessaria sunt, obtinere.

Quodnam remedium huic malo? Res. Quod Deus benedicat nobis, & aperiens manum suam omne animal impleat benedictione.

Quia ratione homo hanc Dei ebrinebit benedictionem? Resp. Humili, & devota petitione.

Homo rebus à Deo obtentis quomodo uti debet? Resp. Omnia ad Dei gloriam & proximorum utilitatem referri debent. Item debet illa accipere de manu Dei, & gratias agere de eisdem.

Quid cogitandum in usu rerum temporalium? Res. Primo quod sunt beneficia Dei. 2. Quod non sunt diligendæ, vel appetendæ, vel procurandæ nisi juxta à Deo legem homini datam. 3. Quod homo aliena usurpare non debet, sed proprio labore, & industria, & bonis artibus necessaria parare. 4. Si divitiæ superant moderatè illis utendum est, & pauperibus distribuendæ. Si angustia sit rei familiaris, nostris peccatis causa tribuenda est.

Anima egente bonis spiritualibus? Resp. Omnino, quæ sunt ista bona? Resp. Gratia Dei, virtutes infusæ, lex Dei, Angelorum custodia, Magistratus, sacra Scriptura, Sacramenta, & alia.

Quid significat illa vox *panis*? Res. Primo omnia corporis bona, ut domus, vestis, cibus, sanitas, medicina, & alia.

2. Significat verbum Dei. 3. Eucharistiam, quæ animæ cibus, & panis est.

Quid significat hæc vox *Nostrum*? Res. Dicitur, *nostrum*, non quia à Deo nobis datus non fuit, quia nostris laboribus non furto, aut fraude est acquirendus.

Cur dicitur *quodidianus*? Res. Ut ostendatur nos petere cibum ordinarium, & minime exquisitum. Item petere provisionem in dies, non in menses, vel annos. Item quia quæ quotidie illo egemus, & quotidie petendum est.

Quid significat dictio, *Da*? Ref. Nos confiteri quod à Deo bona temporalia accipimus, & ideo etiam de illis agimus gratias.

Quare dicitur non *mibi*, sed *nobis*? Resp. Quia panem pro omnibus postulamus.

Cur dicitur, *hodie*? Ref. Quia quotidie illo egemus, & quotidie à nobis petendum est.

Eucharistia estne panis quotidianus? Ref. Est, quia quotidie ab Ecclesia in Missa Deo offertur, & quotidie à fidelibus sumi potest.

De explicatione quinta petitionis. Cap. XVI.

Quid est peccatum? Ref. Est offensa Deo facta.

Qui sunt mali effectus peccati? Ref. Innumeri, qui privant omnibus verè bonis, & cumulat omnibus, tum animæ, tum corporis malis; si peccatum mortale sit.

Peccata venialia privant gratia Dei? Resp. Non.

Homines etiam iusti sæpe hæc venialia committunt? Ref. Ira est.

Quod est remedium contra peccatum? Ref. Remissio à Deo obsecra.

Deus vult remittere nobis peccatum? Ref. Si nollet remittere, non induceret nos ut hanc remissionem in hac petitione postularem.

Quæ sunt media ad hanc obtinendam remissionem? Ref. Passio Christi per bonum usum Sacramentorum homini applicata.

Quid in hac petitione postulamus? Resp. Auxilium à Deo, ut faciamus ea, quæ opus est ut remissionem peccatorum obtineamus: demum ut peccata nobis remittat.

Quid significat verbum, *dimittere*? Ref. A Deo remissionem peccatorum nobis concedi.

Quid explicat illud verbum, *debita*? Ref. Idem, quod peccata, per hæc enim homo fit debitor ad pœnas lucendas, & ad Deo satisfaciendum.

Cur dicitur, *Noftrat*? Ref. Quia nos illa commisimus.

Cur dicitur, *Nobis*, non, *Mihi*? Ref. Quia toti mundo hanc remissionem postulamus.

Quare additur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, Ref. Ut declararet iustum esse, ut qui vult sibi à Deo remitti, remittat & alijs. Item ut petamus à deo auxilium,

quo alijs iniurias nobis illatas remittere possimus.

qui nondum remisit iniurias, potest sine peccato verba dicta proferre? Ref. Potest, tum quia in persona Ecclesie hæc recitat orationem: tum quia petit auxilium à Deo ut illas remittere possit.

De explicatione sexta petitionis.

Cap. XVII.

Quid est tentatio? Resp. Est impulsus ad peccatum, seu bellum cum diabolo.

Homines à quo tentantur ad malum? Ref. A diabolo, Mundo, & à Carne.

Diabolus potest tentare quantum, & quandiu vult, & sine permissione Dei? Ref. Non, quia potestas diaboli Deo nota gubernatur.

Deus permittitne diabolo, ut tentet? Ref. Permittit ob triplicem finem; & primo ad gloriam Dei, ut Deus ostendat se posse homines quamvis infirmisimos in forti tentatione, & bello victores efficere. 2. Ad utilitatem hominum, quia ex victoria tentationis magnum meritum consequuntur. 3. Ad confusionem diaboli, qui victus ab homine cum magna confusione discedit.

Quinam à diabolo tentantur? Ref. Omnes, Ipsemet Christus, & Apostoli tentati sunt.

Diabolus tentatne magis bonos, an malos? Ref. Bonos, quia diabolo contrarii sunt, mali enim sponte se diabolo subdunt.

Homo potestne propria virtute diaboli tentationes superare? Ref. No, sed ad Dei patrocinium confugere opus est, quid in hac petitione postulamus? Ref. Non petimus, ut Deus nos ab omni liberet tentatione; sed ne permittat nos vinci à tentatione?

Quid est induci in tentationem? Ref. Est vinci, & superari à tentatione.

Deus inducit aliquos in tentationem? Ref. Non inducit effectivè, seu impulsivè, sed tantum permissivè, nempe cum permittit, ut pigri, & negligentes in tentatione vincantur.

Homo potestne perseverare in iusticia à Deo accepta? Ref. Donum perseverantia à deo est accipiendum, ideo ab illo, summo studio est postulandum.